

Summary

A rescue excavation took place in Zapletalova Street in the cadastral area of Dvorská (Brno-City District) in 2020, detecting part of the occupation from the Middle Hillfort Period and from the second half of the 13th to the 14th century.

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Chrlice, okr. Brno-město)

Chrlice; „Horní louky“, parc. č. 2556, 2557.

Mladohradištní období (RS4). Sídliště. Vertikální řez. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-8 – 49.136083771, 16.648618374

Liniový výkop z intravilánu Brna-Chrlice do čisticí stanice Modřice procházel především fluvialními sedimenty a z podstatné části byl nedostupný kvůli vysoké hladině spodní vody. V jediném místě, u fotbalového hřiště u Chrlice, byly ovšem na vystupující sprašové návěži zkoumány dva sídlištní objekty dosud neznámé lokality mladohradištního stáří.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

Two Late Hillfort Period features were detected in a line construction in “Horní louky” field in Brno-Chrlice (Brno-City District).

David Parma

Brno (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město)

Holedná, parc. č. 2493/1.

Vrcholný středověk. Neurčený areál. Náhodný zásah/nález. Průzkum. Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.208944444N, 16.538027778E

V květnu roku 2020 náhodně našel D. Bláha v lesním terénu asi 480 m jižně od vrcholu Holedná (391,1 m n. m.) železnou ostruhu (obr. 12). Místo nálezů je situováno v nadmořské výšce okolo 354 m, v horní partii úžlabiny, která člení prudký východní svah spadající k pravému břehu Svratky. Jedná se o kompletní ostruhu s prohnutými rameny, která spolu svírají lomený oblouk, přičemž na spojnici je tělo ostruhu vytaženo do krátké hrotité manžety. Závěr ramen tvoří ploténky asymetricky posunuté směrem dolů se dvěma vertikálně nad sebou umístěnými očky, v nichž se zachovaly zbytky železných nákončí upínacích řemíků. Ze spojnice ramen vybíhá krátký, mírně dolů směřující krček, v jehož koncovém rozštěpení je uchyceno šesticípé ozubené kolečko. Popsaná ostruha představuje poměrně běžný středověký typ, který kolem přelomu 12. a 13. století začal vytlačovat starší typy ostruh s trnovými bodci. Od poloviny 13. století začínají ostruhy s kolečkem dominovat a zhruba od konce 13. až do poloviny 14. století se lze s nimi setkat na území takřka celé Evropy. Varianty s manžetou na spojnici ramen jsou pak považovány za poněkud mladší, a lze je datovat do průběhu 13. až 14. století s možným přesahem do prvních desetiletí století následujícího (např. Vích, Žákovský 2012, 108–109; 2016, 316).

Literatura

Vích, D., Žákovský, P. 2012: Soubor kovových předmětů z dosud neznámé lokality na Litomyšlsku. *Archeologické rozhledy* LXIV(1), 89–128.

Vích, D., Žákovský, P. 2016: Vojenské vybavení bojové družiny před husitskou revolucí. Soubor militarií z hradu Orlík u Brandýsa nad Orlicí ve východních Čechách. *Památky archeologické* CVII, 279–351.

Summary

In May 2020, D. Bláha accidentally discovered a complete iron spur with a rowel (Fig. 12) about 480 m south of Holedná Hill, Brno-Jundrov cadastral area (Brno-City District). The spur can be generally dated to the 13th or 14th century.

Michal Přichystal, Daniel Bláha

Obr. 12. Brno, Holedná. Železná ostruha. Foto M. Přichystal.

Fig. 12. Brno, Holedná. Iron spur. Photo by M. Přichystal.

Brno (k. ú. Komárov, okr. Brno-město)

Ul. Dorných č. p. 47.

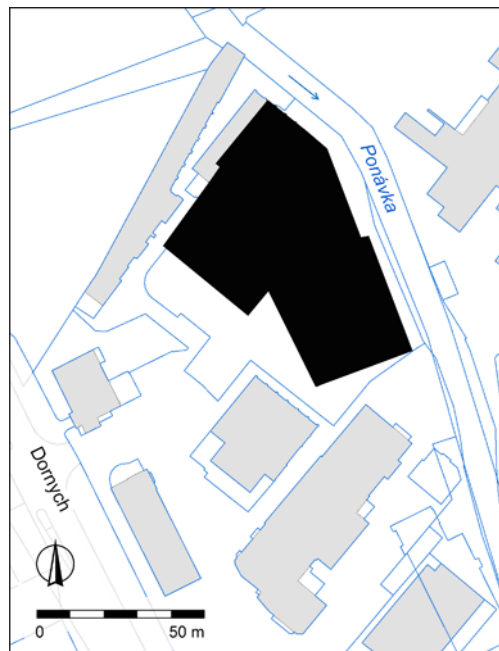
Industriální období 1. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1856153N, 16.6225231E

V jarních měsících roku 2020 proběhl záchraný archeologický výzkum v Brně na ulici Dorných č. p. 47 (obr. 13; Zbrank 2021), v prostoru bývalé chemické továrny Hochstetter a Schickardt (bývalé škrobárny). Jedná se o první chemickou továrnu v České republice, která byla prozkoumána v plném rozsahu. Továrnu založil v roce 1843 K. Ch. Hochstetter, a to za přispění významného podnikatele K. Offermanna. V roce 1845 se zakladatel spojil s G. Schickardtem. Továrna vyráběla zpočátku hlavně barviva pro textilní průmysl (např. ferrokyanid draselný zpracováním krve z městských jatek, kyselinu kyanovodíkovou apod.). Následně došlo k rozšíření továrny i výroby a za první republiky patřil škrobárenský provoz k nejmodernějším v zemi. Na konci 2. světové války byla nejstarší část továrny prakticky zničena a budovy strženy a nahrazeny (Smutný 2012, 165–166). Při realizaci developerského projektu byly záchraným archeologickým výzkumem odkryty dochované části nejstarší tovární budovy a dvůr.

Výzkum byl realizován v několika etapách, přičemž se podařilo odhalit reliktů různých budov, případně jejich zázemí (obr. 14). Šlo například o prostory zobrazené na stavebním plánu z roku 1945 jako prostory pro výrobu sírníku sodného (1), budovu pro generátor a sklad plynu (2), tovární komíny (3), zázemí

pro pec na tavení vodního skla (4), mlýn na borax (5), výrobu boraxu (6), stolařskou dílnu a skladištní budovy (7). V rámci výzkumu byly odkryty i patrně nejstarší části továrny, jako bylo zázemí pro parní stroj (8) a kanálky pro boilers s topeništěm (9). Zachycen byl rovněž patrně plynojem z nejstaršího období

Obr. 13. Brno, ulice Dornych. Přehled plochy záchranného archeologického výzkumu. Archaia Brno z. ú.

Fig. 13. Brno, Dornych Street. Overview of the rescue excavation area. Archaia Brno z. ú.

Obr. 14. Brno, ulice Dornych. Fotoplán výzkumu s vyznačenými provozy chemické továrny Hochstetter a Schickardt. Archaia Brno z. ú.

Fig. 14. Brno, Dornych Street. Photographic plan with the workshop floors of the Hochstetter and Schickardt chemical factory marked. Archaia Brno z. ú.

továrny (10). Dokumentováno bylo také původní dláždění dvora severně od továrny, pod kterým se nacházely vyrovnávky k regulovanému břehu náhonu, a také výdřeva a zpevňování břehu náhonu pomocí dřevěných stojek a prken předcházející výstavbě továrny.

Literatura

Smutný, B. 2012: *Brněnští podnikatelé a jejich podniky 1764–1948.*

Brno: Archiv města Brna.

Zbrank, H. 2021: *A02/2020 Brno, Dornych 47- Domeq II-III.*

Rkp. terénní dokumentace. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

An area excavation in Dornych Street, No. 47 (Fig. 13), Komárov cadastral area (Brno-City District) took place in the spring of 2020 in the area of the historical Hochstetter and Schickardt chemical factory founded in 1843. Numerous factory buildings (Fig. 14), which produced dyes and chemical compounds for the textile industry, were completely uncovered within the framework of the rescue excavation.

Hynek Zbrank

Brno (k. ú. Královo Pole, okr. Brno-město)

Mojmírovo náměstí, parc. č. 1019/1.

Novověk. Město. Jiná evidence. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2249197N, 16.5965614E; 49.2239386N, 16.5972319E

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti se stavbou „Brno, Mojmírovo náměstí – rekonstrukce kanalizace“ (obr. 15). Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A62/2020), terénní část výzkumu se uskutečnila ve dnech 20. 10. až 16. 11. 2020. Zemní práce stavby se dotkly jihozápadní partii náměstí.

Dnešní Mojmírovo náměstí představovalo vřetenovitou náves vesnice zvané Královo Pole. Původní osada byla vysazena zřejmě ve 40. letech 13. století králem Václavem I. ve spolupráci s brněnskými měšťany.

Archeologický výzkum ověřil podmínky skladby terénu v dotčeném prostoru. Svrchní část původního podlaží – minimálně půdní horizont (ornice) – byla odstraněna již v minulosti. V jižním a severním segmentu výkopu dosedaly přímo na povrch sprašového podlaží konstrukční vrstvy komunikace. Ve střední partii bylo na povrchu podlaží zaregistrováno souvrství, jehož jednotlivé komponenty je možné označit za navážkové vrstvy. Minimálně spodní partie souvrství však může být považována také za výplň rozsáhlého výkopu, snad hliníku, popřípadě zářezu v mírném svahu vytvořeného terénní úpravou. Není zcela vyloučena ani varianta existence více výkopů.

Důvod absence svrchní části podlaží neznáme. Snad je důsledkem těžby hlíny nebo výsledkem úpravy terénního reliéfu. Není vyloučen ani souběh obou faktorů. Další neznámou je doba, ve které se tato aktivita uskutečnila. Povrchové situace z období pravěku či středověku nebyly zaregistrovány, lze se domnívat, že pokud se zde utvořily, byly rovněž odstraněny. Navážkové souvrství poskytlo nepočtený keramický materiál z období novověku. Stratigraficky starší byla jáma neznámé funkce, z níž se ovšem nepodařilo získat datační materiál. Lze připomenout skutečnost, že absence svrchní části podlaží byla zaznamenána také při výzkumu na vedlejším pozemku domu č. 16 (č. p. 2997,